شاعىن قالاشقتاعى ورتا مەكتەپ تەز سىرعاناۋ قۇراماسى وزدەرى سۋ قۇيىپ، مۇز قاتىرعان سىرعاناۋ جولىنان مەملەكەتتىك جارىس الاڭنا بەت الدى

مەن كورىكتى شينجياڭدامىن

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ئتلىشى ئپاريزات ابدۇل

قىس باسى، سانجى حۇيزۇ اۋتونومياليق وبلىسىنىڭ فۇكاڭ قالاسىندا اۋا رايى كۇرت سۋىتتى. "ياقتارىڭنىڭ ارەكەتىنە كوڭىل بولىڭدەر، كۇشپە تەبىڭىدەر، وسى قيىملدارىڭنان جازباڭدار" ... 11 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى تاڭەرتەڭ ەرتە زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنىڭ وقىتۋ عيماراتىنىڭ الدىنداعى سەمەنت جولدىڭ بەتىندە تەز سىرعاناۋ قۇراماسىنىڭ 10 نەشە مۇشەسى جاتتىعۋدى باستاپ كەتتى.

زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنىڭ تەز سىرعاناۋ قۇراماسى وتكەن عاسىردىڭ 80 ـ جىلدارىنىڭ باسىندا قۇرىلعان. 1995 ـ جىلى مەملەكەت دارەجەلى "مۇزداعى سپورتتان ۇلگى كورسەتەتىن مەكتەپ" بولىپ باعالانعاننان قازىرگە دەيىن مەملەكەتتىك ساڭلاق دارەجەلى 7 سپورتشى، مەملەكەتتىك 1 ـ دارەجەلى 8 سپورتشى، 2 ـ دارەجەلى، 3 ـ دارەجەلى 130 سپورتشى باۋلىپ جەتىلدىردى.

مۇز جولىندا ماشاقاتتى جاتتىعىپ، جارىس الاڭىندا توپ جارعان وسى "ارماندىعى قۇراما" قالاي شىنعىپ شققان؟ ئتلشى زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنە بارىپ تىلشىلىك ىستەدى.

شاعىن قالاشقتاعى بالالار كورەگەن ادامعا كەز بولدى

"تەز سىرعاناۋ قۇراماسىن اۋىزعا العاندا، تەز سىرعاناۋدىڭ كورىمپازى جاڭ يۇيجۇدى اتاماي وتۋگە بولمايدى"، ـ دەدى فۇكاڭ قالاسى زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۇجيى جي حۇڭجۇن تىلشىگە.

"جاڭ يۇيجۇ مەكتەپ تەز سىرعاناۋ قۇراماسىنىڭ ەكىنشى ۇرپاق جاتتىعۋشىلارى". جي حۇڭجۇن ەسكە الىپ بىلاي دەدى: مەكتەبىمىز اۋىل ـ قالاشق مەكتەبى بولعاندىقتان، تەز سىرعاناۋعا جاتتىعۋدا مەكتەپتىڭ الاڭى، جابدىق جانە جارىس قارجىسىمەن قامدالۋى ەرەكشە شەكتى بولىپ كەلدى. تەز سىرعاناۋ قۇراماسى العاش قۇرىلعاندا، جابدىق، قارجى، الاڭ دەگەن مۇلدە جوق ەدى، قينىشىلىق الدىندا جاڭ يۇيجۇ مويىنان جوق. جابدىق بولماعان كەزدە ول امالسىز تاۋىپ سىرعاناۋ تاقتايى، جەتكەتۋ تاسپاسى سياقتى جابدىقتاردى قولدان جاسادى؛ جاتتىعاتىن الاڭ بولماعان كەزدە قول ارباعان مەكتەپ الاڭنا سۋ تاسىپ، مۇز الاڭىن قاتىردى؛ قارجى بولماعاندا ءوزىنىڭ ماردىمسىز كىرىسىمەن قۇراما مۇشەلەرىنە كونكيلى باتىڭكە جانە كيىم ساتىپ الىپ بەردى... جاڭ يۇيجۇدىڭ جەتەكشىلىگىندە تەز سىرعاناۋ قۇراماسىنىڭ دەڭگەيى جوعارىلادى.

قازىرگى جاتتىقتىرۋشى رەن چاۋ تەز سىرعاناۋ قۇراماسىنىڭ قينىشىلىقتا قارسى اتتاناتىن، جەڭىلسكە ماڭگى مويىنسال بولمايتىن كۇرەس جاساۋ رۋحىن جالعاستىرىپ، شاعىن قالاشقتىڭ ءتىپتى دە كوپ بالالارىن مۇزدا تەز سىرعاناۋعا جاتتىعۋعا جەتەلەۋدە.

"قار ـ مۇز سپورتىمەن اينالىسۋ تۇسىمە دە كىرمەگەن ەدى". بيىل 15 جاسىنا جۋ زىشۋان 5 ـ جىلدىق وقىپ جۇرگەن كەزىندە "نولدەن باستاپ" كەرىسىپ، مۇزدا تەز سىرعاناۋدى ۇيرەنۋدى. مۇزدا ورنىندا ءجۇرۋ، تىك تۇرۋ، جۇرەلەۋ ـ تۇرۋ سياقتى نەگىزگى شەبەرلىكتىڭ ءزىن ەكى ـ ءۇش اي جاتتىقتىم، قايتا ـ قايتا جىعىلىپ، ياعىم كوگەرىپ كەتەتىن، جىلاپ الامىن دا كوز جاسىمدى ءسۇرتىپ تاستاپ، جالعاستى جاتتىعامىن. جاتتىقتىرۋشىنىڭ جانە وتباسىنداعىلاردىڭ قولداۋىندا جۋ زىشۋان تاباندىلىقپەن جالعاستىردى، 4 جىلعا تاياۋ جاپالى جاتتىعۋ ارقىلى 2020 ـ جىلعى "مۇزداعى سپورتتان ۇلگى كورسەتىلگەن مەكتەپتەردىڭ" مۇزدا تەز سىرعاناۋ جارىسىندا داڭقپەن 8 ـ ورىندى يەلەگەن جاقسى ناتيجەگە قول جەتكىزدى.

"ءبىزدىڭ نسانامىز ـــ زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنىڭ بالالارىن شەتىنەن دوڭگەلەكتى كونكيمەن سىرعاناۋدى بىلەتىن، بارلىق ادامدى مۇزدا سىرعاناي الاتىن ەتۋ"، ـ دەدى جي حۇڭجۇن.

مۇزدا ارمان قۇپ، كوپ رەت تاماشا ناتيجە جاراتتى

زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنە بارساڭىز، قىزىل ءتۇستى پلاستماسسا توسەلگەن جۇگىرۋ جولى مەن جاپ ـ جاسىل الاڭ بىردەن كوزگە تۇسەدى. "جاڭا الاڭ 2021 ـ جىلى جاسالىپ بولدى، قازىر دوڭگەلەكتى كونكيمەن سىرعاناۋ جاتتىعۋىن وسى ارادا جاسايمىز، وسىنداي الدىندا دوڭگەلەكتى كونكيمەن سىرعاناۋ جاتتىعۋىن مەكتەپتىڭ سايالى جولىندا جاسايتىنبىز. سەمەنت توسەلگەن جەردىڭ بارىنەن سىرعاناپ جۇرگەن بالالاردى كەزىكتىرۋگە بولاتىن"، ـ دەدى كوزالداعى مىنا كورىنىسكە سۇيىنگەن رەن چاۋ.

2017 ـ جىلى 7 ـ ايدا تەز سىرعاناۋ ماماندىعىنان وقۋ تاۋىسقان رەن چاۋ زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنە كەلىپ، دەنە تاربيە مۇعالىمى بولدى. مەكتەپكە كەلگەننەن كەيىن رەن چاۋ تەز سىرعاناۋعا بەيىمى بار وقۋشىلاردى سارالاپ شعىپ، كاسىپتىك، جۇيەلى جاتتىعۋدى باستادى. "مۇزدا تەز سىرعاناۋ ـــ مەكتەبىمىزدىڭ ءداستۇرلى سپورت ءتۇرى، وقۋشىلار 3 ـ، 4 ـ جىلدىقتان باستاپ ـ اق دوڭگەلەكتى كونكيمەن سىرعاناۋدى ۇيرەنە باستايدى، 5 ـ جىلدىقتا شققاننان باستاپ مۇزدا سىرعاناۋدى ۇيرەنەدى. تەز سىرعاناۋ قۇراماسىندا 15 مۇشەدەن تىس، سەنبى كۇندەرى 40تاي وقۋشى دوڭگەلەكتى كونكيمەن سىرعاناۋدى جانە تەز سىرعاناۋدى ۇيرەنەدى". رەن چاۋ: مەكتەبىمىزدەن وقۋ تاۋىسقان ءبىرتالاي بالا دوڭگەلەكپەن سىرعاناۋ جانە مۇزدا سىرعاناۋداي ەكى ءتۇرلى سپورت شەبەرلىگىن يگەرىپ العان، ـ دەدى.

ءار جىلى قىس كەلىسىمەن، 270 مەترلىك مۇز جول زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنىڭ ەڭ دۇماندى ورنىنا ايالادى، مۇز جولدى رەن چاۋ تەز سىرعاناۋعا قۇراماسىنداعىلارمەن بىرگە ازدان سۋ توگىپ، مۇز قاتىرىپ جاساپ شققان. "بۇرىن مەكتەپتە مۇز جاساۋ ماشينىسى جوق بولاتىن، توپىراق الاڭ كەدىر ـ بۇدىر بولعاندىقتان، سۋ توگىپ مۇز قاتىرعاندا تەز قاتىرۋعا بولمايدى، سۋدى ازدان بىركەلكى توگىپ قاتىرۋ كەرەك، كەيدە جەر بەتىنە توككەن سۋدىڭ باسقا جاققا اعىپ كەتپەۋى ءۇشىن، الاڭدى قورشاپ قويۋعا تۋرا كەلەتىن"، ـ دەدى رەن چاۋ.

6 جىلدان بەرى رەن چاۋ بار زەيىننەن تەز سىرعاناۋ قۇراماسىنا جۇمسادى، وقۋشىلار دا قاجىرلىلىقپەن جاتتىعىپ، ءتۇرلى ۇلكەن جارىستاردا كوپ رەت تاماشا ناتيجەنى جاراتتى: 2019 ـ جىلى 1 ـ ايدا مەملەكەتتىك جاستار مەن ورەندەرىنىڭ بەكەتىنىڭ شۇيشيگوۋ مۇزدا تەز سىرعاناۋ جارىسىندا 2 التىن، 3 كۇمىس، ءبىر قولا مەدال ەنشىلەدى؛ 2020 ـ جىلى 1 ـ ايدا اۋتونوميالى رايونداق مۇزدا تەز سىرعاناۋ جىلدىق جارىسىندا 6 التىن، 4 كۇمىس، 8 قولا مەدال ەنشىلەدى؛ 2021 ـ جىلى سانجى وبلىسىنىڭ مۇزداعى ءداستۇرلى ءتۇر بويىنشا مەكتەپتەردىڭ (قار ـ مۇز سپورتى ەرەكشەلىگىندەگى مەكتەپ) مۇزدا تەز سىرعاناۋ جارىسىندا ورتالاۋ مەكتەپ گرۋپپاسى بويىنشا توپتىق جالپى ءنومىر جاعىنان 1 ـ ورىندى يەلەۋ سياقتى كوپ ءتۇرلى داڭقتا قول جەتكىزدى...

ءتىپتى دە ۇلكەن ساحنالارعا بەت الۋدى ءۇمىت ەتەمىز

قادام تاستاۋ، تەبىنۋ، سىرعاناۋ، ۇمتىلۋ... مۇزدا تەز سىرعاناۋ ـــ قارقىنى نايزاعايداي تەز، تاكتيكاسى مىڭ قۇبىلاتىن، قارقىن، يكەمدىلىك، تەحنيكا، دەنە قۇاتى سياقتى جالپىلىق قابىلەتتەرگە ءمان بەرىلەتىن سپورت ءتۇرى.

بيىل 15 جاسىنا ما حايجۇان زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنىڭ 9 ـ جىلدىق 2 ـ كلاسىنىڭ وقۋشىسى، تەز سىرعاناۋ قۇراماسىندا "كىشكەنتاي تەز سىرعاناۋ شەبەرى". ما حايجۇاننىڭ تەز سىرعاناۋدى ۇيرەنگەننەن 2 جىل عانا بولدى، جاپالى جاتتىققاندىقتان جانە وتەبىندى بولعاندىقتان، ول جارىس مايدانىندا اعالاپ العا شىقتى، 2022 ـ جىلى ما حايجۇان شينجياڭ تەز سىرعاناۋ قۇراماسىنا ءساتتى قابىلداندى.

"ەندىگى جەردە مۇز الاڭىن قاتىرىپ بولعاننان كەيىن دەرەۋ جاتتىعۋعا كىرىسىپ، جىل سوڭىندا 'مۇزداعى سپورتتان ۇلگى كورسەتەتىن مەكتەپتەردىڭ' جارىسىنا دايىندالامىز"، ـ دەدى رەن چاۋ.

زىنيچۇانزى قالاشق ورتا مەكتەبىنىڭ 30 جىلدىق قار ـ مۇز سپورتىن ورىستەتۋ تاريحى بار. بولاشاقتاعى دامۇعا توقتالعاندا جي حۇڭجۇن بىلاي دەدى: مەكتەپ الاڭ قۇرىلىسى، شەبەرلىككە باۋلۋ سياقتى جاقتارعا كۇش سالىپ، ءتىپتى دە ۇزدىك قار ـ مۇز سپورتى دارىندىلارىن بايقايدى، جەتىلدىرەدى. بالالاردىڭ تەز سىرعاناۋ سپورتىندا ءتىپتى دە السقا جەتىپ، مەملەكەتتىك، اۋەلى، دۇنيە جۇزىلىك جارىستاردا ۇزدىك ناتيجەگە قول جەتكىزۋىن ءۇمىت ەتەمىن.

ەلىمىز "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ بولاشاق 10 جىلدىق دامۇىنا نازاردى جاريالادى

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 11 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى بەيجىڭنەن بەرگەن حابارى (تىلشىلەر چىن ۋيۋي، يان فۇجيڭ). "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" قۇرىلىسىن ىلگەرىلەتۋ قىزمەتى باسشىلىق گرۋپپاسى كەڭەسىنىڭ 11 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى «"ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ جوعارى ساپالى دامۇىنىڭ تەرەڭدەتۋىن، ناقتىلانۋىن بۇلجىماي ىلگەرىلەتۋ جوباسى جانە ارەكەتى ـــ "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ بولاشاق 10 جىلدىق دامۇىنا نازاردى» جاريالادى. بولاشاق 10 جىلدا "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" جوعارى ساپالى بىرگە قۇرۇدىڭ جوبالىق ۋي جەلىسى مەن ناقتى ارەكەت شاراسىن اقىلداسىپ العا قويدى.

بۇل بايانداما شامامەن 13 مىڭ ءارىپ بولىپ، العى سوزدەن باسقا 5 بولىكتەن قۇرالعان، ولار جەكە ـ جەكە مىنالار: "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ 10 جىلدان بەرگى تابىستارى مەن ويلارى، "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ بولاشاق 10 جىلدا، ءبىر جالپى تۇلعالىق ۋي جەلىسى، بولاشاق 10 جىلداعى دامۇدىڭ ءتۇيىندى سالالارى مەن بەتالىسى، بولاشاق 10 جىلداعى دامۇ جولى مەن شارالارى، سوندداي ـ اق نازار.

بايانداما مىنالار العا قويىلدى: جۇڭگو ءار جاقتىڭ "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇ سەلبەستىگىن ىلگەرىلەتۋ بارىسىندا، "بەستى ءبىر تۇتاس جوسپارلاۋعا"، ياعني مۇراگەرلىك ەتۋ مەن جاڭالىق اشۋدى ءبىر تۇتاس جوسپارلاۋدى، ۇكىمەت پەن بازاردى ءبىر تۇتاس جوسپارلاۋدى، ەكى جاقتىلىق پەن كوپ جاقتىلىقتى ءبىر تۇتاس جوسپارلاۋدى، كولەم مەن ونىمدىلىكتى ءبىر تۇتاس جوسپارلاۋدى، سوندداي ـ اق دامۇ مەن حاۋىپسىزدىكتى ءبىر تۇتاس جوسپارلاۋدى ويداعىداي ىستەۋگە باسا ءمان بەرۋدى دارىپتەيدى. بايانداما تاعى مىنالار العا قويىلدى: بىرگە اقىلداسۋعا، بىرگە قۇرۇعا، بىرگە يگىلىكەنۋگە، اشىق، جاسىل، كىرشىكسىز بولۋعا تاباندى بولۋ، جوعارى ولشەمدى بولۋ، حالىق تۇرمىسىنا تيىمدىلىك جاساۋ، باياندى بولۋ سياقتى پرينسيپتىك ۇستانىمدارعا تاباندى بولۋ كەرەك.

دامۇ نسانىاسى جاعىندا، بايانداما مىنالار العا قويىلدى: الداعى 10 جىلداي ۋاقىتتا ءار جاق تەڭ تۇرعىدا سەلبەسۋ، ءۇزارا پايدا جەتكىزۋ، ءۇزارا تيىمدىلىك جاساۋ نسانىاسىنا قاراي ىلگەرىلەپ، "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ جوعارى ساپالى دامۇدىڭ جاڭا كەزەڭىنە ءوتۋىن جەبەۋگە ۇمتىلۋ كەرەك. ناقتىلاپ ايتقاندا، بەس ۇلكەن نسانا، ياعني ۇلاسترۋ ـ تۇتاسترۋ تورىن اناعۇرلىم ىرىكىلسىز، جوعارى ءونىمدى ەتۋ، ءار سالالاداعى ناقتى ىستەر سەلبەستىگىن تىڭ ساتىعا كوتەرۋ، بىرگە قۇراتىن ەلدەر حالقتارىنىڭ تابىس سەزىمىن، باقىت سەزىمىن اناعۇرلىم كۇشەيتۋ، جۇڭگونىڭ اناعۇرلىم جوعارى دەڭگەيدەگى اشىق ەكونوميكالىق جاڭا ءتۇزىلىسىن نەگىزىنەن قالىپتاستىرۋ، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى ۇستانىمىن كۇن سايىن جۇرت جۇرەگىنە تەرەڭ ۇيالاتۋ.

بايانداما سونىمەن بىرگە "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ بولاشاق 10 جىلدىق دامۇداعى ءتۇيىندى سالالارى مەن بەتالىسى ايقىندالدى: ساياساتتى بايلانىستىرۋ جاعىندا، نازاردى كوپ جاقتىڭ سەلبەستىگىن ىشكەرىلەي ىلگەرىلەتۋ؛ قۇرىلعىلاردى ۇلاستىرۋ جاعىندا، قۇرلىق وتكەلى قۇرىلىسىن كۇش سالا ىلگەرىلەتپە، بىرگە قۇراتىن ەلدەرمەن تەڭدەگى ۇلاستىرۋ ـ تۇتاستىرۋدى تەرەڭدەتپە، "اۋە جىبەك جولىن" بىرگە قۇرۇدىڭ جوعارى ساپالى دامۇىن ىلگەرىلەتپە، ينفورماتسيا نەگىزدىك قۇرىلعىلارىنىڭ حاۋىسپىز، جوعارى ءونىمدى تۇتاسۋىن جەبەۋ؛ ساۋدانى ىركەلىسسىزدەندىرۋ جاعىندا، الەمدىك ساۋدا سەلبەستىگىن كەڭەيتپە، قوس باعىتتاعى قارجى قوسۋ سەلبەستىگىن كۇشەيتپە، ساۋدانىڭ، قارجى قوسۋدىڭ ەركىن بولۋ، قولايلى بولۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتۋ؛ قارجىنى اينالمعا سالۋ جاعىندا، فينانس سەلبەستىك مەحانيزمىن اقاۋسىزداندىرىپ، قارجى قوسۋ، قارجى قۇراۋ جاڭا ارناسىن كەڭەيتۋ؛ جۇرت تىلەگىن توعىستىرۋ جاعىندا، تاربيەلەۋ، باۋلۋ سەلبەستىگىن كۇشەيتۋ، مادەنيەت ـ ساياحات جانە دەنە تاربيە سەلبەستىگىن كۇشەيتۋ، ساياسي پارتيالار جانە حالقتىق ۇيىمدار سياقتىلاردىڭ سەلبەستىگىن كۇشەيتۋ، مەدىيا جانە اقپاراتتار قامباسى سەلبەستىگىن كۇشەيتۋ؛ جاڭا سالاداعى سەلبەستىك جاعىندا، "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ جاسىل دامۇىن ىلگەرىلەتۋ، سيفر سالاسىنداعى سەلبەستىكتىڭ جاڭا كاسىپ كۇيىن، جاڭا ءتاسىلىن جەدەل جەتىلدىرۋ، "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" علىم ـ تەحنيكادا جاڭالىق اشۋ سەلبەستىگىنىڭ جاڭا بيىگىن تۇلعالاپ، دەنساۋلىق ساقتاۋ، سالاماتتىق سالاسىنداعى حالقارالىق سەلبەستىكتى بەلسەندىلىكپەن تەرەڭدەتۋ.

دەلىكتى جايىمالاپ تولىق ماڭزىنىن وقىڭىز

(باسى 3 ـ بەتتە)

بۇل بەلگى وتتان 1500دەن استام (توپ) مادەنى ەسكەرتكىش تابىلدى، ونىڭ ىشىندە تاڭ داۋىرىنە ءتان جۇزدەگەن حانزۇشا جازبا بار، قالدىق جازۋلار مەن قالعان سوزدەردى پايدالانعان ارحەولوگيا قىزمەتكەرلەرى تاڭ داۋىرىندەگى شەكارا كۇزەتكەن قولباسىلار مەن جاۋىنگەرلەردىڭ تۇرمىس كورىنىسىن قۇراستىردى، ولار شەكارانى كۇزەتۋ، ەگىن سالۋ، دايىندىق جاساۋ، بايلانىس ورناتۋ، سوعىسقا دايىندالۋ سياقتى كۇردەلى دە قىم ـ قۇيت كۇندەلىكتى جۇمىستاردى ارقالاعان.

"جازبالاردان تاڭ پاتشالىعى ورتالىق بيلىگىنىڭ باتىس وڭىرگە جۇرگىزگەن ءونىمدى باسقارۋىندا جىبەك جولىنىڭ ىركىلىسسىز گۇلدەنىپ، قوعامدىق تۇرمىستىڭ اسا ءتارتىپتى بولعاندىعىن كورسەتكە بولادى"، ـ دەدى شينجياڭ مادەنى ەسكەرتكىش، ارحەولوگيا زەرتتەۋ ورنىنىڭ اعا مۇراشىسى حۇ شيڭجۇن.

مىڭ جىلدىق اسىلدا جۇڭحۋا مادەنيەتىن ويدان وشپەستەي شىنايى مويىنداۋ قامتىلعان

حوتان ايماعى شەريا اۋدانىنداعى دان ـ دان ويليك ەسكى جۇرتىنان اكەلىنگەن ەكى قابىرعا سۋرەت شينجياڭ مادەنى ەسكەرتكىش، ارحەولوگيا زەرتتەۋ ورنىنىڭ تەتە اعا مۇراشىسى عالىپجان نيازدىڭ ەسىنە 10 نەشە جىلدىڭ الدىندا ەسكى جۇرتقا العاش رەت بارعان كەزىن ءتۇسىردى.

"العاش كورگەندە ـ اق قايىران قالدىم. قابىرعا سۋرەت بويىنداۋلى 'جازۋ'، ول سول كەزدەگى ەستەتيكالىق ۇستانىمنان سىر شەرتەدى. دان ـ دان ويليك ەسكى جۇرتىنداعى قابىرعا سۋرەتتەردىڭ سىزىقتارى ەرەكشە شەبەر سالىنعان، كەيپىكەرلەرى جاندى دا تولىق بەينەلەنگەن، كولەمدىك سەزىمى كۇشتى، كەريا سۋرت اعىمىنىڭ كوركەمدىگىن ايگىلەيدى". عالىپجاننىڭ ايتۋىنشا، دان ـ دان ويليكتە تۇرعان 2 جىل ونىڭ كوكەيىندەگى كورىنىستەرى كەمونەر الەمىن سۋسىنداتىپتى.

سۋي، تاڭ پاتشالىعى داۋىرلەرىندە ورتالىق بيلىكتىڭ باتىس ءوڭىردى ءونىمدى باسقارۋىنىڭ ىلگەرىلەتىلۋىنە بىلەسە، ورتا جازىق مادەنيەتىنىڭ باتىس وڭىرگە ىقپالى دا ۇزدىكسىز تەرەڭدەپ، كەريا سۋرەت اعىمىنىڭ بەينەلەۋ شەبەرلىگى جۇڭحۋا سۋرەتشىلىك كوركەمونەرىنىڭ جاسامپازدىعى مەن سيىسىمدىلىعىن ايگىلەگەن. جۇڭحۋا مادەنيەتىنىڭ كوركەمدىگىن تابۋ اسەمونەر ۇيرەنگەن عالىپجاننىڭ ارحەولوگيامەن اينالىسۋىنداعى سەنىمىنىڭ ءبىرى بولىپ، ونى ارحەولوگيالىق ەسكى جۇرتتار اراسىندا قاربالاستىققا ءتۇسىردى.

تۇرپان قالاسىنان قازىپ النعان قابىرلىق تۇسىنكتەمە دە ەرەكشە كورىنەدە ەكسكۇرسيالاۋشىلاردىڭ نازارىن اۋدارادى. بۇرىنعىلار قايتىس بولۋشىنىڭ "ءومىرىن" قالاي تۇيىندەگەن؟ مۇنىڭ نەگىزگى قۇرىلىمى: اتى ـ ءجونى، قايتىس بولعان جىلى، وتباسى مۇشەلەرى، ىستەگەن ماڭىزدى قىزمەتى نەمەسە تابىستارى.

تۇرپان بادام قابىرلىعنان قازىپ النعان تاڭ داۋىرىندەگى تاستان جاسالعان قابىرلىق تۇسىنكتەمە حانزۇ ءارىبىنىڭ كايشۇ ۇلگىسىمەن مارجاندداي جازىلعان، بۇل تيىتىك ورتا جازىق ءوڭىرىنىڭ جەرلەۋ فورماسى، سول كەزدەگى باتىس وڭىرىنە جاساعان ادامدارىڭ جۇڭحۋا مادەنيەتىن شىنايى مويىنداعاندىعىن تۇسىندىرەدى.

2022 ـ جىلى 5 ـ ايدا شينجياڭ مادەنى ەسكەرتكىش، ارحەولوگيا زەرتتەۋ ورنى مەن تۇرپاناتانىڭ اكادەمياسى بادام شىعىس قابىرلار شوعىرىندا ءبىر قابىرلىق تۇسىنكتەمە نەگىزىندە چىڭ حۋان دەگەن قابىر يەسىن انىقتادى، اتا مەكەنى حىبەيدىڭ حاندانى، بەيتىك باسقاتىعىنىڭ جاڭشىسى، بەيتىگىنىڭ ورنىنباسار باسقاعى بولىپ، 63 جاسىندا قايتىس بولعان، ەكى ۇلى بار. تاڭ ءداۋىرىنىڭ جوعارى دارەجەلى ءمانساپتىلارىنىڭ وسى ارادا قىزمەت ىستەۋى، تۇرمىس كەشىرۋى ءارى جەرلەنۋى دە تاڭ پاتشالىعىنىڭ باتىس ءوڭىردى ءونىمدى باسقارۋىن تۇسىندىرەدى، بۇل بايقاۋدىڭ بەيتىك باسقاتىعىنا قاراستى شيجۋ اسكەري، اكىمشىلىك قۇرىلىمىن زەرتتەۋدە دە ماڭىزدى قۇنى بار.

كۇشار سۋباش بۇتحاناسىنان تابىلعان بويالعان ايداھار باستى اعاش ويما، تۇرپان يارعول بايىرعى قالاسىندا ءى بالشقتان جاسالعان گۇل، تۇرپان قاراقوجا قابىرلىعنداعى اعاش وگىز اربا، ءپىشان تۇيىق تاس ۇڭگىرىندەگى حانزۇشا جازىلعان «لوتۇس سۇترا»، «ماحا ـ پارينيرۋانا سۇترا» كوشىرمە نۇسقاسىنىڭ قالدىق بەتتەرى...

جۇڭحۋا ورىكەنيەتى شينجياڭداعى ءار ۇلت مادەنيەتىنىڭ تامىرى. بالشقتى قۇمدا شاشىلىپ جاتقان وسى اسىلدار تاريحتىڭ قيىقتارى، سان مىڭ جىلدان بەرى باتىس ءوڭىردىڭ ورتا جازىق وڭىرىمەن ارالاسۋ، دىشتەسۋ، توعىسۋ بارىسىندا مادەنيەت ءنارىن قابىلداعاندىعىن كورسەتىپ، مەملەكەت تەررىتوريالىق بولشەكتەنبەۋ، مەملەكەت بىلىقپاۋ، ۇلت ىدىراماۋ، ورىكەنيەت ۇزىلمەۋ سىندى ورتاق ۇستانىمدى بايانداپ، جۇڭحۋا ورىكەنيەتىنىڭ كورنەكتى ۇلاسپالىلىعىن، جاسامپازدىعىن، ءبىر تۇتاستىعىن، سىيىسىمدىلىعىن، بەيىتشىلگىن ايگىلەيدى.

قىس باسىندا كۇن سۋىتقانىمەن تيانشان الابىنداعى ارحەولوگيالىق قازۋ جۇمىس الاڭدارىندا تاعى دا ءبىر ءبولىم ارحەولوگيالىق اترەت مۇشەلەرى ۋاقىتتى مەتتى يگەرىپ، بيىلگى قازۋ، تازالاۋ جۇمىستارىن ورىندىداۋدا. "بۇراتالادا جاقىننان بەرى بوران جوق، دالادا جۇمىس ىستەۋگە كەلەدى، سۋىققا ءتوزىمدى، ىستىققا شىدامدى بولۋ ارحەولوگتاردىڭ ەرەكشەلىگى".

11 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى شينجياڭ مادەنى ەسكەرتكىش، ارحەولوگيا زەرتتەۋ ورنى مادەنى ەسكەرتكىشتەر جانە مۇراجاي قىزمەتكەرى حۇ ججۇن ءۇزى 7 جىل اڭسارى اۋعان دالاتى بايىرعى قالاسنان ءالى كەتكەن جوق، ول سۋڭ، يۋان داۋىرىندەگى باتىس ءوڭىردىڭ ورتا جازىقپەن قويۋ بارىس ـ كەلىسىن ەستەلىككە العان وسى قالا جۇرتىندا تاعى دا كوپتەگەن تاريح قۇپيالارىنىڭ شەشۋدى كۇتىپ تۇرعانىنا سەنەدى.

100 جىل جۇردىك، ساپار ءالى ايالتاعان جوق.

مەكەن ـ جايىمىز: ءۇرىمجى قالاسى حۇڭيۋان سولتۇستىك جولى 500 ـ ءنومىر، تاراتۋ ورتالىعى: 5593062، جارناما باسقارماسى: 8830000 پوچتا ءنومىرى: 830028، ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان